

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA

WSTĘP	9
-------------	---

Rozdział I

NARODZINY IMPERIUM	13
--------------------------	----

1. Nastanie kalifatu	14
2. Narodziny szyizmu	20
3. Wielkie podboje	21
4. „Rewolucja abbasydzka”	26
5. Niespokojne początki abbasydzkiej dynastii	37

Rozdział II

Z AL-KUFY DO BAGDADU	45
----------------------------	----

1. „Szczodry” albo „Rozlewca krwi” pierwszy Abbasyda na tronie	45
2. Al-Mansur i Abu Muslim	48
3. Kalif Bogiem?	52
4. Wystąpienia Alidów. Wczesny szyizm	53
5. Ferment w obrębie dynastii. Spory o dziedziczenie	56
6. Założenie „Miasta Pokoju”, „Przybytku Zbawienia” — Bagdadu	58
7. Maghreb w stanie wrzenia	62
8. Irredenta Hiszpanii	64
9. W konflikcie z Cesarstwem Bizantyńskim i ludami Kaukazu	65
10. Zejście twórcy imperium — kalifa Al-Mansura	69

Rozdział III

BARMAKIDZI — PERSKA RODZINA WEZYRÓW	71
---	----

1. Kalifat Al-Mahdiego	71
2. Musa al-Hadi i awans Barmakidów	74
3. Rewolta Mukanny	77
4. Harun ar-Raszid i „panowanie rodu Barmaka”	81
5. Etap pierwszy „świętej wojny” z Bizancjum	87
6. Upadek Barmakidów	91

Rozdział IV

ZŁOTY WIEK ABBASYDÓW	97
1. Harun mecenasem kultury	97
2. Wrzenie Wschodu i apogeum wojen z Bizantyńczykami	100
3. Harun ar-Raszid, bilans rządów	104
4. Wojna domowa w centrum imperium. Epizod Muhammada ibn Ibrahima	110
5. Al-Mamun i wzrost wpływów irańskich	117
6. Rewolucja filozoficzno-polityczna — mutazyлизм	121
7. Ruch churramitów i wojen z Bizancjum ciąg dalszy	122
8. Pogrom churramitów i sprawa Al-Afszina	125
9. Turecka gwardia. Samarra nowa stolica	134

Rozdział V

NAJEMNICY U WŁADZY	139
1. Al-Mutawakkil — kalif Samarry	139
2. Polityka religijna Al-Mutawakkila	143
3. Próby reform wojska i armii	147
4. Krwawy zamach	149
5. Samowola najemników i przewroty na szczycie władzy	152
6. Początek ruchu czarnoskórych niewolników — Zandżów. Upadek Al-Muhtadiego	161

Rozdział VI

TRZECH „ZAMYKAJĄCYCH”	163
1. Regencja Al-Muwaffaka	163
2. Ofensywa Zandżów	166
3. Zbuntowani irańscy wasale — Tahirydzi i Saffarydzi	173
4. Niepokoje w prowincjach	176
5. Przejściowa stabilizacja imperium za Al-Mutadida	189
6. Karmaci i isma'ilitici	191

Rozdział VII

EPOKA DEKADENCJI	201
1. Al-Muktadir i supremacja wezyrów	201
2. Epizod Ibn al-Mutazza	202
3. Korupcja biurokracji	204
4. Załamanie ruchu karmatów	206
5. Herezja isma'ilitów i powstanie szyickiego kalifatu	208
6. Ofensywa karmatów i najazd na Al-Kabę	212

7. Kryzys budżetu	216
8. Zmierzch roli wezyrów i reaktywacja przewagi elit wojskowych	216
9. Irański partykularyzm	228
10. Przewroty dworskie	230
11. Bujidzi i Zijarydzi	237
12. Niespokojny Bagdad	242

Rozdział VIII

POD PERSKĄ DOMINACJĄ	249
----------------------------	-----

1. Sunnicki kalifat czy imperium Dajlamitów?	249
2. Dominacja Adud ad-Dauli	259
3. Kalifat figurantów	261
4. Rozkład imperium Bujidów	265

Rozdział IX

STAN ARABSKO-MUZUŁMAŃSKIEJ NAUKI I KULTURY

(DO POŁ. XI W.)	275
-----------------------	-----

Rozdział X

W CIENIU SELDŻUCKICH SUŁTANÓW	319
-------------------------------------	-----

1. Tughrilbek niechciany protektorem Abbasydów	319
2. Propaganda ismai'licka (fatymidska) w Iraku Arabskim i wystąpienie Al-Basasiriego	320
3. Pozorny sojusz — sułtan Tughrilbek i kalif Al-Ka'im	322
4. Przejęciowy triumf Al-Basasiriego	324
5. Seldżucka dominacja nad kalifatem	328
6. Manzikert (Malazdirt) 19 VIII 1071 triumfem nad Bizancjum	330
7. Wezyr Nizam al-Mulk i próby rodzinnego aliansu	331
8. Pojawienie się krzyżowców	340
9. Meandry seldżuckiej polityki	343
10. Próby emancypacji abbasydzkiego dworu kalifów	347

Rozdział XI

WŁADCY MEZOPOTAMII	357
--------------------------	-----

1. „Wielki Seldżuk” Sandżar — seldżucki sułtanat Iraku — Abbasydzi	357
2. Zrzucenie nadzoru Seldżuków Iraku nad Bagdadem	359
3. Abbasydzi kontra seldżuccy władcy Iraku Perskiego	361
4. Al-Muktafi — „kalif bez sułtana”	363
5. Terytorialne rozszerzenie posiadłości Abbasydów w Iraku Arabskim	365
6. Wzrost gospodarczej prosperity stolicy kalifów	367
7. İldegizydz i upadek sułtanatu Seldżuków Iraku	376

Rozdział XII

APOGEUM AN-NASIRA I POJAWIENIE SIĘ MONGOŁÓW	385
1. An-Nasir — kalif integrator	385
2. Nizarytów (asasynów) powrót do ortodoksji	388
3. Aspiracje Ildegizydów i ich wasali	389
4. Niebezpieczeństwo chorezmijskie	392
5. Dyplomacja abbasydzka i Mongołowie	396
6. Najazd Mongołów na imperium chorezmijskie	398
7. Rajd szacha chorezmijskiego Dżalal ad-Dina przez ziemie kalifatu	400

Rozdział XIII

KATASTROFA	415
1. Kulturowy renesans Bagdadu	415
2. Wczesne zagrożenie mongolskie w północnej Mezopotamii	418
3. Druga faza najazdów mongolskich na Bliskim Wschodzie	420
4. Duchowy prymat ostatniego Abbasydy	423
5. Antagonizmy na dworze w Bagdadzie	424
6. Ofensywa chana Hulagu na ziemie Iranu i Irak Arabski	426
7. Polityczna presja chana Hulagu na kalifa	430
8. Ofensywa na Bagdad	433
9. Wtargnięcie do stolicy Abbasydów i zagłada panującej dynastii kalifów ...	437

Rozdział XIV

BAGDAD I CYWILIZACJA PÓŻNOABBASYDZKA	443
--	-----

Rozdział XV

Z BAGDADU DO KAIRU I STAMBUŁU	475
1. Pseudokalif Abbasydów w Kairze 1261–1517	475
2. Kalifacki prestiż sułtanów osmańskich	486
3. Sułtan osmański kalifem dla muzułmanów poza państwem tureckim ...	489
4. Turcja osmańska kalifatem dla sunnitów	490
5. Kalifackie aspiracje arabskich Haszymitów (Haszymidów)	494
6. Idea kalifatu we współczesnej doktrynie sunnickiej	496

BIBLIOGRAFIA	501
--------------------	-----

PRZYPISY	511
----------------	-----

INDEKS	535
--------------	-----